

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1585

[Total No. of Pages : 4

[4952]-1

M.Ed. (General)

**Education in Global Society (Paper - I)
(2008 Pattern) (Compulsory)**

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Two sections are to be written in separate answer books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Answer to Q. No. 1,2,4 and 5 should be between 350-400 words each.*
- 5) *Answer to Q No. 3 and 6 should be between 140-150 words each.*
- 6) *Students should follow the given word limitations.*
- 7) *In any situation students will not get supplements.*

SECTION - I

Q1) Explain thoughts of Plato with respect to: **[15]**

- a) Concept of Ideas
- b) Aims of Education
- c) Curriculum.

How far Plato's thoughts are useful in today's society.

OR

Explain meaning, Definition & Scope of Education and Philosophy

Q2) Explain Vedic Education System with the help of following points. **[15]**

- a) Aims of Education
- b) Curriculum
- c) Pupil-teacher relationship

OR

Write the concept and types of values. How will you inculcate moral & social values through Education?

Q3) Write short note (Any Four): **[20]**

- a) Need of Philosophy in life.
- b) Teaching Methods regarding Pragmatism.
- c) Basic tenets of Idealism.

P.T.O.

- d) Educational Philosophy of Buddhism.
- e) Educational thoughts of Swami Vivekanand.
- f) How will you inculcate National vlues through Education?

SECTION - II

Q4) Explain the meaning and nature of Educational sociology. Write the functions of Educational sociology regarding Indian Society. **[15]**

OR

Differentiate between Democracy state and Totalitarian state with the following points:

- a) Meaning
- b) Educational objectives
- c) Curriculum
- d) School Administration
- e) Teaching Methods

Q5) Explain the nature of Globalization. State the challenges before Education due to globalization. Suggest various ways to over come these challenges. **[15]**

OR

What is meant by Emotional integration? State its need and importance in present situation. Suggest various activities to inculcate Emotional Integration.

Q6) Write short note (any four) **[20]**

- a) Difference between educational sociology and sociology of Education.
- b) Educational activities for secularism.
- c) Role of Education in social Mobility.
- d) Need of equality of educational opportunities in India.
- e) Deschool Society.
- f) Causes of terrorism.

Total No. of Questions : 6]

P1585

[4952]-1

M.Ed. (General)

Education in Global Society (Paper - I)

(2008 Pattern) (Compulsory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) दोन विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

3) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) उत्तरांसाठी खालील शब्दमर्यादा पाळाव्यात दिर्घोत्तरी 350 ते 400 शब्द लघुत्तरी 140 ते 150 शब्द

5) आपणास दिलेल्या उत्तरपत्रिकांशिवाय इतर पुरवणी मिळणार नाही.

विभाग - पहिला

प्रश्न 1) पुढील मुद्द्यांच्या आधारे प्लेटो चे विचार स्पष्ट करा.

[15]

अ) कल्पना विषयक विचार

ब) शिक्षणाची ध्येये

क) अभ्यासक्रम

आजच्या समाजास प्लेटोचे विचार कितपत उपयुक्त आहेत ?

किंवा

शिक्षण व तत्त्वज्ञान यांचा अर्थ, व्याख्या व व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील मुद्द्यांच्या आधारे वैदिक शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा.

[15]

अ) शिक्षणाची ध्येये

ब) अभ्यासक्रम

क) शिक्षक विद्यार्थी संबंध

किंवा

मूल्य संकल्पना व प्रकार लिहा, तुम्ही शिक्षणातून नैतिक व सामाजिक मूल्ये कशी रूजवाल.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) तत्त्वज्ञानाची जीवनातील गरज
- ब) कार्यवादानुसार अध्यापन पद्धती
- क) आदर्शवादाची मूलभूत तत्त्वे
- ड) बौद्धधर्माचे शैक्षणिक तत्त्वज्ञान
- इ) स्वामी विवेकानंदांचे शैक्षणिक विचार
- फ) तुम्ही शिक्षणातून राष्ट्रीय मूल्ये कशी रूजवाल ?

विभाग - दुसरा

प्रश्न 4) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा अर्थ व त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा. भारतीय समाजाच्या संदर्भात शैक्षणिक समाजशास्त्राची कार्ये स्पष्ट करा. [15]

किंवा

खालील मुद्द्यांच्या आधारे लोकशाही राज्य व हुकुमशाही राज्य यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.

- अ) अर्थ
- ब) शैक्षणिक उद्दिष्टे
- क) अभ्यासक्रम
- ड) शालेय प्रशासन
- इ) अध्यापन पद्धती

प्रश्न 5) जागतिकीकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा. जागतिकीकरणामुळे शिक्षणासमोर निर्माण झालेली आव्हाने सांगा. या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी विविध मार्ग सूचवा. [15]

किंवा

भावनिक एकात्मता म्हणजे काय? सद्यस्थितीत याची गरज व महत्व सांगा. भावनिक एकात्मता वाढीस लावण्यासाठी विविध उपक्रम सूचवा.

प्रश्न 6) टिपा लिहा(कोणत्याही चार)

[20]

- अ) शैक्षणिक समाजशास्त्र व शिक्षणाचे समाजशास्त्र यातील फरक
- ब) धर्मनिरपेक्षतेसाठी शैक्षणिक उपक्रम
- क) सामाजिक चलनक्षमतेमधील शिक्षणाची भूमिका
- ड) भारतात शैक्षणिक संधीच्या समानतेची गरज
- इ) शाळाविरहित समाज
- फ) दहशतवादाची कारणे

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1592

[Total No. of Pages : 4

[4952]-10
M.Ed. (General) (Optional)
EDUCATION
Curriculum Development
(2008 Pattern) (Paper - VII)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Answers to the two sections should be written in separate answers books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
- 5) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
- 6) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 7) *No supplement will be provided to the students.*

SECTION - I

Q1) Explain the meaning and concept of curriculum Development. **[15]**

OR

Explain psychological needs and their implications for curriculum development.

Q2) Explain Curriculum development and teaching learning process in detail. **[15]**

OR

What is the need and scope of curriculum development.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

- a) Difference between curriculum & syllabus.
- b) Inter-subject Co-relation.
- c) Activity curriculum
- d) Characteristics of a good curriculum
- e) Stages in the process of curriculum development
- f) Principles of curriculum development.

P.T.O.

SECTION - II

Q4) Explain formation of Instructional objectives and their specification. [15]

OR

Give information about selection of materials how will you evaluating the curriculum materials.

Q5) What do you mean by curriculum evaluation? How will you utilizing evaluation results for curriculum improvement. [15]

OR

What are the different steps for conducting the programme evaluation? Give your suggestions to make that effective.

Q6) Write short notes (any four) [20]

- a) Fundamental Research
- b) Problems of curriculum Reform
- c) Formation of general objectives at school stage
- d) Periodic revision of curriculum
- e) Pilot Project
- f) Planning for evaluation

Total No. of Questions : 6]

P1592

[4952]-10
M.Ed. (General) (Optional)
EDUCATION
Curriculum Development
(2008 Pattern) (Paper - VII)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) दोन्ही विभागाची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
5) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
6) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
7) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - पहिला

- प्रश्न 1) अभ्यासक्रम विकसनाचा अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा. [15]
किंवा
मानसशास्त्रीय गरजा स्पष्ट करून त्याचे अभ्यासक्रम विकसनासाठी उपयोजन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) अभ्यासक्रम विकसन आणि अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा. [15]
किंवा
अभ्यासक्रम विकसनाची गरज व व्याप्ती कोणती?
- प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]
अ) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम मधील फरक
ब) आंतर विषय सहसंबंध
क) कृतीशील अभ्यासक्रम
ड) चांगल्या अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये
इ) अभ्यासक्रम विकसन प्रक्रियेच्या अवस्था
फ) अभ्यासक्रम विकसनासाठी तत्त्वे

विभाग - दुसरा

प्रश्न 4) अनुदेशन उद्दिष्टांची निर्मिती आणि त्याचा तपशील स्पष्ट करा. [15]

किंवा

साधनांची (साहित्यांची) निवड विषयी माहिती द्या आणि अभ्यासक्रम साधनांचे मूल्यमापन तुम्ही कशा प्रकारे कराल.

प्रश्न 5) अभ्यासक्रम मूल्यमापन म्हणजे काय? मूल्यमापन निष्कर्षाचा उपयोग तुम्ही अभ्यासक्रम सुधारासाठी कशाप्रकारे कराल? [15]

किंवा

क्रमान्वित मूल्यमापनाच्या आयोजनासाठीचे विविध टप्पे (पायऱ्या) कोणते? आणि ते परिणामकारक होण्यासाठी तुमच्या सूचना द्या.

प्रश्न 6) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

- अ) मूलभूत संशोधन
- ब) अभ्यासक्रम सुधारातील समस्या
- क) शालेयस्तरावर सामान्य उद्दिष्टांची निर्मिती
- ड) ठराविक कालावधी नंतर अभ्यासक्रम उजळणी
- इ) पथदर्शक प्रकल्प
- फ) मूल्यमापनासाठी नियोजन

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1587

[Total No. of Pages : 8

[4952]-12

M.Ed. (General) (Optional)

EDUCATION

ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS

(2008 Pattern) (Paper - IX)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Two sections are to be written in separate answer books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Students should follow the given word limit.*
- 5) *Word limit for questions 1,2,4 and 5 -400 words each and for questions 3 and 6 - 150 words each.*
- 6) *In any situation, students should not be given supplement.*
- 7) *Use of simple calculator and statistical tables is allowed.*

SECTION - I

Q1) Explain the procedure of T-scaling with the help of hypothetical example.[15]

OR

The aim of an experimental study was to determine the effect of three different strategies of blended learning on the science achievement. Three groups each consisting of eight students of class IX assigned randomly, were learned through these different strategies. The scores obtained in a achievement test were as follow, Apply the technique of analysis of variance to test the null hypothesis. [15]

Group I	4	5	1	0	2	6	4	8
Group II	9	6	9	10	8	6	2	5
Group III	7	3	4	3	6	4	8	5

P.T.O.

- Q2) a)** Find the coefficient of correlation by using spearman's Rank Difference Method & interpret the result. **[10]**

Students	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Marks in craft	70	45	65	46	58	80	70	72	54	67
Marks in History	72	86	60	63	67	75	61	56	47	60

- b) Write note on: Skewness **[5]**

OR

- a) A soft skill test has given to IXth std. Students. Two groups has done from scores in test. The training regarding soft skill has given to experimental group. After six month, soft skill test (Posttest) has given for both group. The following information has got. Is the difference in the scores of post tests significant? **[10]**

	Experiment group	control group
N	72	72
M for post test	80	90
S.E.of Mean	2.1	1.89
Correlation between post tests =0.72		

- b) Write note on: Kurtosis. **[5]**

- Q3) Write notes on any four from the following.** **[20]**

- a) Properties of normal probability distribution.
- b) Percentile scaling.
- c) Meaning of variance.
- d) Statistical Measures.
- e) The significance of Quartile deviation.
- f) Method of analyzing variance.

SECTION - II

Q4) Explain diagonal method of factor analysis **[15]**

OR

- a) Illustrate need of Item Analysis. **[10]**
- b) Explain concept of contingency coefficient. **[5]**

Q5) a) Sixteen students were rated by two different panels of teachers for being selected as a best student. The scores of the students are given in the following table. Can you conclude from the data by using the sign test that the opinions of two panels differ significantly? **[10]**

Students	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Rating Scores of Panel I	10	14	10	7	11	14	13	8	10	14	19	15	4	18	20	17
Rating Scores of Panel II	13	12	8	13	6	14	13	8	5	16	11	14	3	11	19	16

- b) Write note on : Spearman's two factor theory. **[5]**

OR

- a) A science teacher randomly selected 16 students out of 160 students of class VIII & then divided them into two groups of equal size. Reference books based on science has given to experimental group & only science text book of std. VIII has given to control group for reading. After six month he tested both the groups on an science attitude test & recorded the following scores. Test the hypothesis that the two groups do not differ significantly in terms of their scores by applying median test. **[10]**

Control group	20	25	21	17	19	24	16	23
Experiment group	25	23	21	26	22	27	19	21

- b) Write note on: Nature of factor analysis **[5]**

Q6) Write notes on any four from the following.

[20]

- a) Reliability of test scores
- b) Validity of test scores
- c) Use of multiple correlation
- d) Point biserial correlation
- e) Use of regression equation
- f) Meaning of regression equation

Total No. of Questions : 6

P1587

[4952]-12
M.Ed. (General) (Optional)
EDUCATION (Paper - IX)
ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS
(2008 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग-I

प्रश्न 1) काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने टी-स्केलींगची पद्धती स्पष्ट करा. [15]

किंवा

एका प्रायोगिक अभ्यासाचा हेतू तीन वेगवेगळ्या ब्लेंडेड (Blended) अध्ययनाच्या व्यूहरचनेचा विज्ञान संपादनावर होणारा परिणाम पाहणे असा होता. इयत्ता IX तील विद्यार्थ्यांचे प्रत्येक गटात आठ याप्रमाणे यादृच्छिकपणे विभागणी केली, त्यांनी वेगवेगळ्या व्यूवरचनेचा उपयोग करून अध्ययन केले संपादन चाचणीतील प्राप्तांक खाली दिलेले आहेत. शून्य परिकल्पनेच्या परीक्षणासाठी प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा उपयोग करा. [15]

गट I	4	5	1	0	2	6	4	8
गट II	9	6	9	10	8	6	2	5
गट III	7	3	4	3	6	4	8	5

प्रश्न 2) अ) स्पिरामनच्या क्रमांतर पद्धतीचा उपयोग करून सहसंबंध गुणक काढा व उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [10]

विद्यार्थी	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
कोरकाम गुण	70	45	65	46	58	80	70	72	54	67
इतिहास गुण	72	86	60	63	67	75	61	56	47	60

ब) टीप लिहा. विषमिता [5]

किंवा

अ) इयत्ता नववी (IX) मधील मुलांना मृदू कौशल्य चाचणी देण्यात आली चाचणीमधील प्राप्तांकावरून दोन गट करण्यात आले. प्रायोगिक गटाला मृदू कौशल्यासंबंधी प्रशिक्षण देण्यात आले सहा महिन्यांनंतर दोन्ही गटाला मृदू कौशल्याची चाचणी (अंतिम चाचणी) देण्यात आली खालील माहिती मिळाली अंतिम चाचणीच्या गुणामधील फरक सार्थ आहे का ? [10]

	प्रायोगिक गट	नियंत्रित गट
N	72	72
अंतिम चाचणीतील M	80	90
S.E.	2.1	1.89
अंतिम चाचणीतील सहसंबंध =0.72		

ब) टीप लिहा: शिखर दोष [5]

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

- प्रसामान्य संभव वक्राचे उपयोग
- शततमक स्केलींग
- प्रसरणाचा अर्थ
- सांख्यिकी परिमाणे
- चतुर्थक विचलनाचे महत्व
- प्रसरण विश्लेषणाची पद्धत

विभाग-II

प्रश्न 4) घटक विश्लेषणाची डायगोनल (Diagonal) पद्धत स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अ) घटक (Item) विश्लेषणाची गरज सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]

ब) कॉन्टीनजन्सी (contingency) सहसंबंधाची संकल्पना स्पष्ट करा. [5]

प्रश्न 5) अ) शिक्षकांच्या दोन वेगवेगळ्या गटांनी उत्तम विद्यार्थी निवडण्यासाठी सोळा विद्यार्थ्यांचे पदनिश्चयन केले खालील कोष्टकात विद्यार्थ्यांचे गुण दिलेले आहेत. दोन गटाच्या मतातील फरक सार्थ आहे हा निष्कर्ष तुम्हा चिन्ह चाचणीच्या सहाय्याने काढू शकाल का? [10]

विद्यार्थी	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
गट I द्वारे गुण	10	14	10	7	11	14	13	8	10	14	19	15	4	18	20	17
गट II द्वारे गुण	13	12	8	13	6	14	13	8	5	16	11	14	3	11	19	16

ब) टीप लिहा: स्पिअमनची द्विघटक उपपत्ती [5]

किंवा

अ) एका विज्ञान शिक्षकाने इयत्ता आठवीच्या 160 विद्यार्थ्यांपैकी 16 विद्यार्थ्यांची निवड यादृच्छिकपणे केली आणि समान आकाराच्या दोन गटामध्ये त्यांची विभागणी केली प्रायोगिक गटाला विज्ञानावर आधारित संदर्भ पुस्तके तर नियंत्रित गटाला इयत्ता आठवीचे क्रमिक पुस्तक वाचण्यास दिले सहा महिन्यांनंतर शिक्षकाने विज्ञान दृष्टिकोन चाचणीद्वारे दोन्ही गटांचे परीक्षण केले आणि खालील गुण मिळाले दोन्ही गटाच्या मध्यमानातील फरक सार्थ नाही या चाचणीचे परीक्षण मध्यांक चाचणीद्वारे करा. [10]

नियंत्रित गट	20	25	21	17	19	24	16	23
प्रायोगिक गट	25	23	21	26	22	27	19	21

ब) टीप लिहा: घटक विश्लेषणाचे (Factor Analysis) स्वरूप. [5]

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) चाचणी गुणांकाची विश्वसनीयता
- ब) चाचणी गुणांकाची सप्रमाणता
- क) बहुविध सहसंबंधाचा उपयोग
- ड) बिंदू द्विश्रेणीक सहसंबंध
- इ) प्रतिगमन समीकरणाचा उपयोग
- फ) प्रतिगमन समीकरणाचा अर्थ

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1586

[Total No. of Pages : 4

[4952]-2

M.Ed. (General) (Compulsory)
Advanced Educational Psychology
(2008 Pattern) (Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Answers to the two sections should be written in separate answer books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
- 5) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
- 6) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 7) *No supplement will be provided to the students.*

SECTION - I

Q1) Write about the nature of Gestaltism. Explain with the help of principles of Gestalt. how perceptual process takes place. Write the importance of Gestaltism in objectives, curriculum and teaching learning process in education. [15]

OR

Explain phases of psychosocial development of a person according to Erickson. Write the effect of phases of psychosocial development on individuals personality development.

Q2) Write the nature of freuds Psychoanalytic school of psychology. Write with examples Freud's levels of mind. How psychoanalism has guided us in developing healthy & sound personality of students, explain with the help of diagnosis and remedial methods. [15]

OR

What is self concept? Write about the factors that affect self concept. Explain with example, role of teacher in developing self-concept of students.

P.T.O.

- Q3)** Answer the following (Any Four): **[20]**
- a) Explain with examples, Formal operation stage of piagers cognitive development theory.
 - b) Explain Allport's classification of personality traits.
 - c) Explain the concept of man as a Bio-Psychological organism.
 - d) Write the importance of values and attitudes in affective development.
 - e) How, structuralism has analysed conscious experiences explain with example.
 - f) Explain the importance of achievement motivation in development of personality.

SECTION - II

- Q4)** Explain in detail Gagne's hierarchical structure of learning. Discuss its importance in teaching learning process with examples. **[15]**

OR

"Human intelligence can be better described as a set of individual's multiple abilities- talents and mental skills" Explain the statement with reference to Gardner's theory of intelligence. Give its contribution to education.

- Q5)** Explain the phases of Advance Organizer Model with suitable example. Discuss implications of the above model for curriculum and for teaching. **[15]**

OR

Explain the nature and characteristics of creativity. As a teacher, how will you use brain storming as one of the technique to faster creativity? Explain with example.

- Q6)** Answer the following (any four) **[20]**

- a) What are the basic features of constructivist learning?
- b) Write educational implications of Tolman's theory.
- c) Explain instructional effects of Role playing model with example.
- d) Write the difference between methods and models of teaching.
- e) As a teacher, how will you help in proper development of emotional intelligence of your students?
- f) Illustrate with examples the importance of brain based learning

Total No. of Questions : 6]

P1586

[4952]-2

M.Ed. (General) (Compulsory)

प्रगत शैक्षणिक मानसशास्त्र
(2008 Pattern) (Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) दोन्ही विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
5) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
6) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
7) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - पहिला

- प्रश्न 1) समष्टिवादाचे स्वरूप लिहा. समष्टिवादाच्या दृष्टीकोनातून अवबोधन प्रक्रिया कशी घडते ते नियमाआधारे स्पष्ट करा. शिक्षणाची उद्दिष्टे अभ्यासक्रम अध्ययन अध्यापन प्रक्रिया यातील समष्टिवादाचे महत्त्व लिहा. [15]

किंवा

एरिकसनच्या दृष्टिकोनातून व्यक्तिच्या मनोसामाजिक विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा. व्यक्तिमत्व विकासावर मनोसामाजिक विकासावस्थांचा होणारा परिणाम लिहा.

- प्रश्न 2) फ्रॉइडच्या मनोविश्लेषणवादाचे स्वरूप लिहा. फ्रॉइडने सांगितलेले मनाचे स्तर सादोहरण लिहा. विद्यार्थ्यांचे निकोप व्यक्तिमत्व घडविण्यासाठी मनोविश्लेषणवादाने कसे मार्गदर्शन केले आहे. हे निदान व उपचार पध्दती आधारे स्पष्ट करा. [15]

किंवा

स्व संकल्पना म्हणजे काय? स्व संकल्पनेवर परिणाम करणारे घटक लिहा. विद्यार्थ्यांची स्व-संकल्पना विकसित होण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]
अ) पियाजेच्या बोधात्मक विकास उपपत्तीतील 'वस्तुनिष्ठ क्रियात्मक कालखंड' सोदाहरण स्पष्ट करा.
ब) ऑलपोर्ट यांनी व्यक्तिमत्त्वाचे केलेले वर्गीकरण स्पष्ट करा.

- क) मानव एक 'जैव मानसशास्त्रीये घटक' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) भावात्मक विकासातील मूल्ये व अभिवृत्तींचे महत्त्व लिहा.
- इ) रचनावादाने बोधावस्था अनुभूतीचे विश्लेषण कसे केले आहे सोदाहरण लिहा.
- फ) संपादित प्रेरणेचे व्यक्तिमत्व विकासातील महत्त्व स्पष्ट करा.

विभाग - दुसरा

- प्रश्न 4) गॅनेच्या श्रेणीबद्ध अध्ययन उपपत्तीचे स्तर सविस्तर स्पष्ट करा. या उपपत्तीच्या अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील महत्त्वाची सोदाहरण चर्चा करा. [15]

किंवा

'व्यक्तिच्या बहुविध क्षमता, प्राविण्य आणि मानसिक क्षमतांचा संच असे मानवी बुद्धिमत्तेचे चांगल्या रितीने वर्णन करता येते' हे विधान गार्डनरच्या बुद्धिमत्ता उपपत्ती आधारे स्पष्ट करा. या उपपत्तीचे शिक्षणशास्त्रातील योगदान लिहा.

- प्रश्न 5) अग्रत संघटक प्रतिमानाच्या पायऱ्या योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा. अभ्यासक्रम आणि अध्यापनातील या प्रतिमानाच्या उपयुक्ततेची चर्चा करा. [15]

किंवा

सर्जनशीलतेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून सर्जनशीलतेस चालना देणाऱ्या बुद्धिमंथन तंत्राचा उपयोग कसा कराल ते सोदाहरण लिहा.

- प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) ज्ञानरचनावादी अध्ययनाची मुलभूत वैशिष्ट्ये कोणती?
- ब) टॉलमनच्या उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- क) भूमिका पालन प्रतिमानाचे अनुदेशनात्मक परिणाम सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ड) अध्यापन पध्दती आणि अध्यापन प्रतिमान यातील फरक लिहा.
- इ) तुमच्या विद्यार्थ्यांच्या भावनिक बुद्धिमत्ता विकासासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कशी मदत कराल?
- फ) मेंदू आधारित अध्ययनाचे महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3889

[Total No. of Pages : 8

[4952]-3

**M.Ed. (General) (Compulsory)
EDUCATIONAL RESEARCH & STATISTICS
(2008 Pattern) (Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Two sections are to be written in separate answer-book.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Students should follow the given word limit.*
- 5) *Word limit for questions 3 & 6 is 150 words for each of the sub-questions.*
- 6) *In any situation, student should not be given supplement.*
- 7) *Use of simple calculator & statistical tables is allowed.*

SECTION - I

Q1) You are supposed to conduct a research on 'Problems faced by M.Ed. Students while doing research'. Prepare a research proposal considering following points: **[15]**

- a) Need of the research.
- b) Objectives - Two.
- c) Sampling and Sample.
- d) Research Questions.
- e) Data collection tools/techniques (word limit = 400 words)

OR

- a) Illustrate steps involved in Applied Research. (word limit : 250 words)**[10]**
- b) Explain: Role of control in true experimental research. (Word limit : 150 words) **[5]**

Q2) a) Why review of related literature is essential at various stages of Research? (Word limit : 250 words) **[10]**
b) Write importance of case-studies? (Word limit : 150 words) **[5]**

OR

- a) Illustrate Multistage and simple Random Sampling. (Word limit : 250 words) **[10]**
- b) What is need of Historical Research? (Word limit : 150 words) **[5]**

P.T.O.

Q3) Write notes on any four of the following:

[20]

- a) Importance of Educational Research.
- b) Criteria of finalization of Research problem.
- c) Role of assumptions in Educational Research.
- d) Different sources of generating knowledge.
- e) Need of delimitations.
- f) Characteristics of good hypothesis.

SECTION - II

Q4) The aim of an experimental study was to determine the effect of three different techniques of training on learning of a particular skill. Three groups, each consisting of five students of class IX, assigned randomly, were given training through these different techniques. The scores obtained on a performance test were recorded as follows.

Group - I	Group - II	Group - III
3	4	5
5	5	5
3	3	5
6	4	7
7	9	3

Test the data of different groups using Analysis of variance (ANOVA). Interpret your answer.

[15]

OR

a) A teacher of mathematics gave a test in multiplication to the 30 student of his own class. Then he gave a special training for 2 months, and then achievement test was re-administrated. The data obtained were as follows.

Sr. No.	Statistic	Pre-test	Post-test
1	No. of Student	N = 30	N = 30
2	Mean	$M_1 = 70$	$M_2 = 67$
3	Standard deviation	$\sigma_1 = 6$	$\sigma_2 = 5.8$
4	Coefficient of correlation	$r = 0.82$	

Test the significant of difference between pre-test and post-test means. Interpret your answer.

[10]

- b) From the data given below workout the regression equations in deviation form. [5]

	Science Score	Maths Score
Mean	12	11
Standard deviation	6	6.4
Coefficient of correlation	$\gamma = + 0.85$	

- Q5) a) A group of 30 students were asked to respond on a five point scale to the statement, "Seeing Hindi films is a waste of time" The distribution of responses is shown below.

Five points	Strongly agree	Agree	Indifferent	Disagree	Strongly disagree
Observed Frequency	5	8	8	6	3

Test the difference between the group by hypothesis of equal probability. Interpret your answer. [5]

- b) Calculate the quartile deviation from the data given below. [$Q_1 = 23.25$] [5]

Class intervals	40 - 44	35 - 39	30 - 34	25 - 29	20 - 24	15 - 19
Frequency	2	3	7	6	4	3

- c) Calculate mean from the following frequency distribution. [5]

Class Interval	90 - 99	80 - 89	70 - 79	60 - 69	50 - 59	40 - 49
Frequency	3	9	18	10	6	4

OR

- a) Calculate the value of percentile rank of the 38th score in the distribution given below: [5]

Class Intervals	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	5-9
Frequency	1	5	12	15	10	4	3

- b) To find out the scientific attitude, scientific attitude scale was given to 500 students. Normal probability curve was obtained from the scores. The mean of the given distribution was 60 and standard deviation was 10 then compute score limits of upper 65% students. [5]
- c) In an Examination, two students Sunita & Preeti obtained the following score in mathematic paper. Find out which one of them performed better. [5]

Student	Division	Mathematics Subject		
		Mean	Standard deviation	score
Sunita	A	60	5	65
Preeti	B	72	10	80

Q6) Write notes on any four of the following:

[20]

- Characteristic of good research report.
- Types of observations.
- Use of Psychological tests in Educational Research.
- Tabulation of data.
- Tetra-charic correlation.
- Use of questionnaire in descriptive Research.

Total No. of Questions : 6]

P3889

[4952]-3
M.Ed. (General) (Compulsory)
EDUCATION RESEARCH & STATISTICS
(2008 Pattern) (Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना :- मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

विभाग - I

प्रश्न 1) तुम्हाला 'संशोधन करताना एम्.एड.च्या विद्यार्थ्यांना येणाऱ्या समस्यांचा अभ्यास' या विषयावर संशोधन करावयाचे आहे असे समजा. खालील मुद्दे विचारात घेऊन संशोधन आराखडा तयार करा. [15]

- i) संशोधनाची गरज
 - ii) उद्दिष्टे - दोन
 - iii) नमुनानिवड व नमुना
 - iv) संशोधन प्रश्न
 - v) माहिती संकलनाची साधने / तंत्रे (शब्द मर्यादा : 400 शब्द)
- किंवा

अ) उपयोजित संशोधनातील अंतर्भूत पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]
(शब्द मर्यादा : 250 शब्द)

ब) विशुद्ध प्रायोगिक संशोधनातील 'नियंत्रणाची भूमिका स्पष्ट करा. [5]
(शब्द मर्यादा : 150 शब्द)

प्रश्न 2) अ) संशोधनाच्या विविध टप्प्यांमध्ये, संबंधित साहित्याच्या आढाव्याची गरज का असते? [10]
(शब्दमर्यादा : 250 शब्द)

ब) व्यक्ती-अभ्यासाचे महत्व लिहा. [5]
(शब्द मर्यादा : 150 शब्द)

किंवा

अ) बहुस्तरीय आणि सुगम यादृच्छिक नमुनानिवड सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]
(शब्दमर्यादा : 250 शब्द)

ब) ऐतिहासिक संशोधनाची गरज काय असते? [5]
(शब्द मर्यादा : 150 शब्द)

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) शैक्षणिक संशोधनाचे महत्व
- ब) संशोधन समस्येच्या निश्चीतीकरणाचे निकष
- क) शैक्षणिक संशोधनातील गृहितकांची (assumptions) ची भूमिका
- ड) ज्ञाननिर्मितीचे विविध स्रोत
- इ) परिमर्यादांची गरज
- फ) उत्तम परिकल्पनेची वैशिष्ट्ये

विभाग - II

प्रश्न 4) तीन वेगवेगळ्या तंत्रांचा अध्ययनाच्या विशिष्ट कौशल्यावर होणारा परिणाम अभ्यासणे हा प्रयोगाचा हेतू होता. त्यासाठी इयता 9 वीच्या प्रत्येकी पाच विद्यार्थी असलेल्या तीन गटांची यादृच्छिक पध्दतीने निवड करून त्यांना तीन वेगवेगळ्या तंत्राद्वारे प्रशिक्षण दिले. कृती चाचणीत (performance test) मिळालेले गुण खालील प्रमाणे आहेत.

गट - I	गट - II	गट - III
3	4	5
5	5	5
3	3	5
6	4	7
7	9	3

प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा (ANOVA) उपयोग करून गटातील सार्थता तपासा. तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [15]

OR

अ) एका गणित शिक्षकाने त्याच्या वर्गातील 30 विद्यार्थ्यांना गुणाकाराची चाचणी दिली. त्यानंतर त्यांनी 2 महिन्यांसाठी विशेष प्रशिक्षण दिले. त्यानंतर प्रविण्य चाचणीचे पुन्हा प्रशासन केले. त्यावरून प्राप्त झालेली माहिती खालील प्रमाणे

अ.क्र.	सांख्यिकी	पूर्वचाचणी	उत्तरचाचणी
1	विद्यार्थी संख्या	$N = 30$	$N = 30$
2	मध्यमान	$M_1 = 70$	$M_2 = 67$
3	प्रमाण विचलन	$\sigma_1 = 6$	$\sigma_2 = 5.8$
4	सहसंबंध गुणक	$r = 0.82$	

पूर्वचाचणी व उत्तर चाचणीतील मध्यमानांच्या फरकाची सार्थता तपासा. तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [10]

- ब) खाली दिलेल्या माहितीवरून विचलन स्वरूपातील प्रतिगमन समीकरणे तयार करा. [5]

	विज्ञान गुण	गणित गुण
मध्यमान	12	11
प्रमाणविचलन	6	6.4
सहसंबंध गुणक	+ 0.85	

- प्रश्न 5) अ) 30 महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची हिंदी सिनेमाबद्दलची मते जाणून घेण्यासाठी हिंदी सिनेमा पाहणे म्हणजे वेळेचा दुरुपयोग होय. हे विधान दिले. त्यावर त्यांची मते दर्शविण्यासाठी पंचबिंदूशलाक वापरली आहे. विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या प्रतिसादांचे वितरण खालीलप्रमाणे आहे.

पंचबिंदू	पूर्णपणे सहमत	सहमत	सांगता येत नाही	असहमत	पूर्णपणे असहमत
निरिक्षित वारंवारिता	5	8	8	6	3

समान संभाव्यता परिकल्पना तत्वानुसार या गटातील वारंवारिता मधील फरकाची सार्थता ठरवा. आलेल्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [5]

- ब) खालील माहितीवरून चतुर्थक विचलन काढा. [$Q_1 = 23.25$] [5]

वर्गांतर	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19
वारंवारिता	2	3	7	6	4	3

- क) खालील वारंवारिता विभाजनाचे मध्यमान काढा. [5]

वर्गांतर	90-99	80-89	70-79	60-69	50-59	40-49
वारंवारिता	3	9	18	10	6	4

किंवा

- अ) खालील वितरणावरून 38 व्या प्राप्तांकाचे शततमक क्रम काढा. [5]

वर्गांतर	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	5-9
वारंवारिता	1	5	12	15	10	4	3

- ब) वैज्ञानिक अभिवृत्ति पाहण्यासाठी, एक वैज्ञानिक अभिवृत्ति शोधिका 500 विद्यार्थ्यांना दिली. आलेल्या गुणांवरून वक्र काढला असता. तो प्रसामान्य संभव वक्र आला या विभाजनाचे मध्यमान 60 आणि प्रमाण विचलन 10 आले. तर वरचे 65% विद्यार्थी कोणत्या गुण मर्यादेत येतील? [5]

- क) एका परीक्षेमध्ये सुनिता व प्रिती यांना गणित विषयात खालीलप्रमाणे प्राप्तांक मिळाले. त्यांच्यापैकी कोणाचे अधिक चांगले संपादन आहे ते शोधा. [5]

विद्यार्थी	तुकडी	गणित विषय		
		मध्यमान	प्रमाण विचलन	प्राप्तांक
सुनिता	अ	60	5	65
प्रिती	ब	72	10	80

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. [20]

- अ) चांगल्या संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये
- ब) निरीक्षणाचे प्रकार
- क) शैक्षणिक संशोधनामध्ये मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे उपयोग
- ड) माहितीचे सारणीकरण
- इ) चतुष्कखंडात्मक सहसंबंध
- फ) वर्णनात्मक संशोधनामध्ये प्रश्नावलीचा उपयोग

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1588

[Total No. of Pages : 4

[4952]-4

M.Ed. (General) (Optional)

EDUCATION

Educational Management

(2008 Pattern) (Paper - IV)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Answers to the two sections should be written in separate answer-books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Write the answers of Q. Nos. 1,2,4 and 5 in about 350 - 400 words each.*
- 5) *Write the answers of Q. Nos. 3 & 6 in about 130-150 words each.*
- 6) *Supplement will not be provided.*

Q1) What is the meaning of Educational Management? What are the characteristics of good management? Explain with examples, how will you implement the techniques of Time Management as a manager. **[15]**

OR

Explain the characteristics of effective Educational Leadership. Explain with examples your role as a teacher for effective leadership in a classroom.

Q2) What is the meaning of Curriculum Development and curriculum Evaluation? Explain the steps of Curriculum Development with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the meaning and nature of Educational Planning. What are the different approaches to Educational Planning? Explain any two approaches with suitable examples.

Q3) Write short notes on any four of the following. **[20]**

- a) Explain the scope of Educational Management.
- b) Explain the merits and demerits of Democratic Leadership.
- c) 'Knowledge of Group Dynamics is essential for a teacher'- Justify the statement.

P.T.O.

- d) Explain the importance of In-service training programme for the professional development of teachers.
- e) Explain the importance of 'Institutional Planning' in Teacher Education Colleges.
- f) Aspects to be considered in Evaluation of Teachers by Head master.

SECTION - II

Q4) What are the types of Communication? What are the barriers in Communication in the Classroom? How will you improve your communication skill in the class room as a teacher. **[15]**

OR

Define Accreditation. How does accreditation assist in qualitative improvement of an Institution? Explain the parameters of accreditation of a Teacher Education Institution.

Q5) What is the meaning of the term 'Finance Management' ? What are the methods of financing education? Explain the various sources of income for the development of an educational institution in detail. **[15]**

OR

Explain the concept and nature of Educational Supervision. As a supervisor which factors you will take into consideration for Institutional supervision.

Q6) Write short notes on any four of the following. **[20]**

- a) Merits and demerits of centralised Decision Making.
- b) Explain the functions of NCTE. (National Council for Teacher Education)
- c) Explain the concept and need of Modern Information Technology.
- d) Explain the Principles of Educational Finance.
- e) Give five suggestions to improve quality in Higher Education.
- f) Explain the role of State Government in education.

Total No. of Questions : 6]

P1588

[4952]-4
M.Ed. (General) (Optional)
EDUCATION
शैक्षणिक व्यवस्थापन
(2008 पॅटर्न) (Paper - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) दोन्ही विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
3) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) प्रश्न क्र. 1,2,4 आणि 5 ची उत्तरे प्रत्येकी 350ते 400 शब्दांत लिहावीत.
5) प्रश्न क्र. 3 आणि 6 ची उत्तरे प्रत्येकी 130ते 150 शब्दांत लिहावीत.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

विभाग - पहिला

प्रश्न 1) शैक्षणिक व्यवस्थापन म्हणजे काय? चांगल्या व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये कोणती? एक व्यवस्थापक म्हणून तुम्ही वेळेच्या व्यवस्थापनाची तंत्रे कशी अंमलात आणाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

परिणामकारक शैक्षणिक नेतृत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून वर्गातील परिणामकारक नेतृत्वासाठी तुमची भूमिका काय असेल सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम विकसन आणि अभ्यासक्रम मूल्यमापन म्हणजे काय? अभ्यासक्रम विकसनाच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शैक्षणिक नियोजनाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा? शैक्षणिक नियोजनाचे विविध दृष्टिकोण कोणते? कोणतेही दोन दृष्टिकोण उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
अ) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

- ब) लोकशाही नेतृत्वशैलीचे गुणदोष स्पष्ट करा.
- क) “शिक्षकांना समूह गतीशीलतेचे ज्ञान आवश्यक आहे” विशद करा.
- ड) शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासात सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) शिक्षक प्रशिक्षण महाविद्यालयातील संस्थानिहाय नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- फ) शिक्षकांचे मुख्याध्यापकांकडून मूल्यमापन करताना लक्षात घ्यावयाच्या बाबी.

विभाग - दुसरा

- प्रश्न 4) संज्ञापनाचे प्रकार कोणते? वर्गसंज्ञापनातील अडथळे कोणते? शिक्षक म्हणून तुम्ही वर्गामध्ये संज्ञापन कौशल्य कसे सुधाराल? [15]

किंवा

अधिस्वीकृतीची व्याख्या सांगा? गुणवत्ता सुधारण्यासाठी अधिस्वीकृती संकल्पनेची मदत कशी होते? शिक्षक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये अधिस्वीकृतीचे कोणते निकष लावले जातात? ते स्पष्ट करा?

- प्रश्न 5) वित्त व्यवस्थापन म्हणजे काय? शैक्षणिक वित्त पुरवठ्याच्या पद्धती कोणत्या? संस्थेच्या विकासासाठी उत्पन्नाचे विविध स्रोत कोणते ते सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शैक्षणिक पर्यवेक्षणाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा? एक पर्यवेक्षक म्हणून संस्थेचे पर्यवेक्षण करताना तुम्ही कोणत्या घटकांचा विचार कराल?

- प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) केंद्रीत निर्णयप्रक्रियेचे गुणदोष स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय शिक्षक प्रशिक्षण परिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा.
- ड) शैक्षणिक वित्ताची तत्वे स्पष्ट करा.
- इ) उच्च शिक्षणातील गुणवत्ता सुधारण्यासाठी पाच सूचना द्या?
- फ) राज्य शासनाची शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1589

[Total No. of Pages : 4

[4952]-6

**M.Ed. (General) (Optional)
TEACHER EDUCATION
(2008 Pattern) (Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Use separate answer-books for two sections.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Answers limit 350-400 words for 15 marks. questions, 130-150 words for 5 marks questions.*
- 5) *Supplement will not be provided.*

SECTION - I

Q1) Historical development in Teacher Education before independence. Explain with the help of following points: **[15]**

- a) Education in Ancient Period
- b) Education in Buddhist Period
- c) Education in Medieval (Muslim) Period
- d) Education in British Period

OR

Explain the need of In-Service professional education and how will you use it for development of profession.

Q2) Explain the need of Internship programme in Teacher Education and Write advantages of various activities organized during the Internship Programme. **[15]**

OR

Write the tools of educational technology and how will you use educational technology in your classroom during teaching-learning process.

Q3) Write short notes on any four of the following. **[20]**

- a) Use of workshop in Teacher Education.
- b) Importance of Practice lesson.
- c) Differentiate between teacher education and teacher training.
- d) Objectives of teacher education at secondary level.

P.T.O.

- e) Importance of Internal and External Evaluation.
- f) Scope of Teacher Education.

SECTION - II

Q4) Write the concept of pre-service Teacher Education and explain the use of pre-service training for development of your professional abilities and skills. [15]

OR

Explain current problems of teacher Education with the help of following points:

- a) Problems in conducting Practiuce lesson.
- b) Problems in Preparing teacher for Inclusive classroom.

Q5) Teacher faces various problems during teaching process. Explain with example how will you solve this problem by using steps of action research. [15]

OR

Write the functions of teachers professional organization and explain the role of teacher organization in quality improvement of education.

Q6) Write short notes on any four of the following. [20]

- a) Differentiate between internal and External Evaluation.
- b) Recommendations of Kothari Commission regarding Teacher Education.
- c) Functions of University Department of Education.
- d) Use of Technology in Teacher Education.
- e) Area of Research in Teacher Education.
- f) Functions of Maharashtra State Council of Educational Research and Training (S.C.E.R.T)

Total No. of Questions : 6]

P1589

[4952]-6
M.Ed. (General) (Optional)
TEACHER EDUCATION
(2008 Pattern) (Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) विभाग 1 व विभाग 2 ची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) 15 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द व 5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी 130 ते 150 शब्दमर्यादा असावी.
5) कोणत्याही विद्यार्थ्यास पुरवणी मिळणार नाही.

विभाग - पहिला

प्रश्न 1) स्वातंत्र्य पूर्व काळातील शिक्षक शिक्षणाचा ऐतिहासिक विकास खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

- अ) प्राचीन कालखंडातील शिक्षण
ब) बौद्ध कालखंडातील शिक्षण
क) मुस्लिम कालखंडातील शिक्षण
ड) ब्रिटिश कालखंडातील शिक्षण

किंवा

सद्य स्थितीत सेवांतर्गत व्यावसायिक शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करून व्यावसायिक वृद्धीसाठी त्याचा वापर तुम्ही कसा करून घ्याल.

प्रश्न 2) शिक्षण शिक्षणात छात्रसेवाकालाची आवश्यकता स्पष्ट करा. छात्रसेवाकालावधीत राबवलेल्या विविध उपक्रमांचा तुम्हांला कसा फायदा झाला ते स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची साधने सांगून, सराव पाठ घेताना शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर अध्ययन-अध्यापनाच्या प्रक्रियेत तुम्ही कसा कराल.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) शिक्षक शिक्षणात कृतिसत्राचा उपयोग

- ब) सराव पाठाचे महत्व
- क) शिक्षक शिक्षण व शिक्षक प्रशिक्षक यातील फरक
- ड) माध्यमिक स्तरावरील शिक्षक शिक्षणाची उद्दिष्टे
- इ) शिक्षक शिक्षणात अंतर्गत व बाह्य मूल्यमापनाचे महत्त्व
- फ) शिक्षक शिक्षणाची व्याप्ती

विभाग - दुसरा

प्रश्न 4) सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाची संकल्पना सांगून, तुमच्या व्यावसायिक क्षमता व कौशल्य विकसित करण्यासाठी सेवापूर्व प्रशिक्षणाचा उपयोग कसा झाला ते स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील वर्तमानकालीन समस्या खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा

- अ) सराव पाठ घेत असताना येणाऱ्या समस्या
- ब) समावेशक वर्गासाठी शिक्षक तयार करताना येणाऱ्या समस्या

प्रश्न 5) अध्यापकास अध्यापन करताना अनेक अडचणींचा सामना करावा लागतो. या अडचणी कृती संशोधनाच्या प्रमुख पायऱ्यांच्या आधारे कशा सोडवाल उदाहरण देवून स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षकांच्या व्यावसायिक संघटनेची कार्ये सांगा. शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी शिक्षक संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]

- अ) अंतर्गत व बाह्य मूल्यमापन फरक स्पष्ट करा.
- ब) कोठारी आयोगाच्या शिक्षक शिक्षणाच्या संदर्भातील शिफारशी
- क) विद्यापीठ शिक्षणशास्त्र विभागाची कार्ये
- ड) शिक्षक शिक्षणात तंत्रज्ञानाचा उपयोग
- इ) शिक्षक शिक्षणातील संशोधनाची क्षेत्रे
- फ) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची कार्ये (S.C.E.R.T)

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P1591

[Total No. of Pages : 4

[4952]-9

M.Ed. (General)

**TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN
EDUCATION**

(2008 Pattern) (Optional) (Paper - VI)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Two sections are to be written in separate answer-books.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*
- 4) *Use of simple calculator is allowed.*
- 5) *Supplement should not be given in any situation.*
- 6) *Word limits: For 15 marks- 400 words. 10 marks -250 words 5 marks - 150 words.*

SECTION - I

Q1) Explain reliability and discrimination power of test. **[15]**

OR

Explain in detail, testing of teacher effectiveness

Q2) Explain concept of testing. What is role of nature of test in testing? **[15]**

OR

Explain need of testing. Explain in brief, Indian contribution in any two areas of testing.

Q3) Write notes on any four of the following. **[20]**

- a) Usability of a good test.
- b) Origin of testing.
- c) Importance of testing of teaching process.
- d) Influence of psychological factors on test scores.
- e) Standardized tests.
- f) Teacher made tests.

P.T.O.

SECTION - II

Q4) Explain different scales of measurement in detail. **[15]**

OR

Explain procedure of grading.

Q5) Explain measurement of Interest in detail. **[15]**

OR

What are T-Scores? Illustrate use of T-scores in data interpretation.

Q6) Write notes on any four of the following. **[20]**

- a) Importance of grade.
- b) Need of measurement in the field of education
- c) Use of measurement of intelligence
- d) Need of stannine scores
- e) Functions of grade
- f) Functions of evaluation

Total No. of Questions : 6]

P1591

[4952]-9
M.Ed. (General)
TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN
EDUCATION
(2008 Pattern) (Optional) (Paper - VI)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

सूचना : मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

विभाग - पहिला

प्रश्न 1) कसोटीची विश्वसनियता आणि भेदाभेदन क्षमता स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षकाच्या परिणामकारकतेच्या परीक्षणाचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 2) परीक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. 'कसोटीच्या स्वरूपाची' परीक्षणातील भूमिका काय असते?[15]

किंवा

परीक्षणाची गरज स्पष्ट करा. परीक्षणाच्या कोणत्याही दोन क्षेत्रामधील भारतीय योगदान थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

अ) उत्तम कसोटीची उपयुक्तता

ब) परीक्षणाचा उगम

क) अध्यापन प्रक्रियेच्या परीक्षणाची गरज

ड) मानसशास्त्रीय घटकांचा कसोटी प्राप्तांकांवरील प्रभाव

इ) प्रमाणित कसोट्या

फ) शिक्षक निर्मित कसोट्या

विभाग - दुसरा

प्रश्न 4) मापनाच्या विविध श्रेणी (scales) सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

किंवा

श्रेणीपध्दतीची (Grading) प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) अभिरूचीचे मापन सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

किंवा

T- गुणांक म्हणजे काय? T- गुणांकांचा माहितीच्या अर्थ निर्वचनातील उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

अ) श्रेणीचे (grade) महत्व

ब) मापनाची शिक्षणक्षेत्रातील गरज

क) बुद्धिमापनाचे उपयोग

ड) स्टॅनार्डन गुणांकांची गरज

इ) श्रेणीची (grade) कार्ये

फ) मूल्यमापनाची कार्ये

